

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ
ΛΟΓΟΣ
Κονδύλη 1 • Μαρούσι • Τ.Κ. 15122
Τ: 210 8062033, 210 8062017
E: front.logos@gmail.com
www.front-logos.gr

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2021
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πρωταγόρας, 322a-323a

...κατ' ἀρχὰς ἄνθρωποι ὄκουν σποράδην, πόλεις δὲ οὐκ ἦσαν· ἀπώλλυντο οὖν ὑπὸ τῶν θηρίων διὰ τὸ πανταχῆ αὐτῶν ἀσθενέστεροι εἶναι, καὶ ἡ δημιουργικὴ τέχνη αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφήν ἱκανὴ βοηθὸς ἦν, πρὸς δὲ τὸν τῶν θηρίων πόλεμον ἐνδεής -πολιτικὴν γὰρ τέχνην οὐπω εἶχον, ἧς μέρος πολεμική- ἐζήτουν δὴ ἀθροίζεσθαι καὶ σφίζεσθαι κτίζοντες πόλεις· ὅτ' οὖν ἀθροισθεῖεν, ἡδίκουν ἀλλήλους ἅτε οὐκ ἔχοντες τὴν πολιτικὴν τέχνην, ὥστε πάλιν σκεδαννύμενοι διεφθείροντο.

Ζεὺς οὖν δείσας περὶ τῷ γένει ἡμῶν μὴ ἀπόλοιτο πᾶν, Ἐρμῆν πέμπει ἄγοντα εἰς ἀνθρώπους αἰδῶ τε καὶ δίκην, ἵν' εἶεν πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί. Ἐρωτᾷ οὖν Ἐρμῆς Δία τίνα οὖν τρόπον δοίη δίκην καὶ αἰδῶ ἀνθρώποις· «Πότερον ὡς αἱ τέχναι νενέμηνται, οὕτω καὶ ταύτας νείμω; νενέμηνται δὲ ὧδε· εἷς ἔχων ἰατρικὴν πολλοῖς ἱκανὸς ἰδιώταις, καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοί· καὶ δίκην δὴ καὶ αἰδῶ οὕτω θῶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἐπὶ πάντας νείμω;» «Ἐπὶ πάντας», ἔφη ὁ Ζεὺς, «καὶ πάντες μετεχόντων· οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν· καὶ νόμον γε θὲς παρ' ἐμοῦ τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν κτείνειν ὡς νόσον πόλεως».

Α1α. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο (μονάδες 3) και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 3):

1. Η πολεμική τέχνη είναι μέρος της πολιτικής.
2. Κατά τον Πρωταγόρα, ο Δίας ανησύχησε για τον πιθανό αφανισμό του ανθρώπινου γένους.
3. Οι τέχνες έχουν διαμοιραστεί σε όλους.

(μονάδες 6)

1. **Σωστό:** «πολιτικήν γὰρ τέχνην οὐπω εἶχον, ἧς μέρος πολεμική»
2. **Σωστό:** «Ζεὺς οὖν δείσας περὶ τῶ γένει ἡμῶν μὴ ἀπόλοιτο πᾶν»
3. **Λάθος:** «εἷς ἔχων ἰατρικὴν πολλοῖς ἰκανὸς ἰδιώταις, καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοί»

A1β. 1. «...διὰ τὸ πανταχῇ αὐτῶν»: Σε ποια λέξη του αρχαίου κειμένου αναφέρεται η αντωνυμία «αὐτῶν»;

2. «... οὕτω καὶ ταύτας νείμω;»: Σε ποια φράση του αρχαίου κειμένου αναφέρεται το επίρρημα «οὕτω»;

(μονάδες 4)

Μονάδες 10

αὐτῶν → **θηρίων**

οὕτω → **ὡς αἱ τέχναι νενέμηται**

B1. «Ζεὺς οὖν δείσας περὶ τῷ γένει ἡμῶν μὴ ἀπόλοιτο πᾶν, Ἐρμῆν πέμπει ἄγοντα εἰς ἀνθρώπους αἰδῶ τε καὶ δίκην, ἵν' εἶεν πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί »: Ποια είναι τα μέρη της πολιτικής αρετής και ποια η λειτουργία τους στην πολιτική κοινωνία;

Μονάδες 10

Τα μέρη της πολιτικής αρετής, σύμφωνα με το απόσπασμα, είναι η αιδώς και η δίκη.

Αιδώς είναι το αίσθημα σεβασμού ενός μέλους της κοινότητας έναντι των υπολοίπων, όλες οι ηθικές αναστολές και οι φόβοι που προφυλάσσουν τον άνθρωπο από αντικοινωνική συμπεριφορά (με άλλα λόγια: ο αυτοσεβασμός, η ντροπή που νιώθει ο άνθρωπος όταν έχει προβεί σε τέτοια συμπεριφορά). Σε ένα λεξικό με τον τίτλο *Ὅροι*, το οποίο ανάγεται στην πλατωνική Ακαδημία, η *αἰδώς* ορίζεται ως «εκούσια υποχώρηση από απερίσκεπτη συμπεριφορά, σύμφωνα με το δίκαιο και σύμφωνα με αυτό που φαίνεται καλύτερο· εκούσια κατανόηση του καλύτερου· προσοχή για αποφυγή της δικαιολογημένης επίκρισης» (412c). Το δίπολο των αρετῶν *αἰδώς* και *δίκη* ισοδυναμεί με το *σωφροσύνη* και *δικαιοσύνη*, το οποίο χρησιμοποιεί ο Πρωταγόρας στο επιμύθιο του λόγου του.

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα η λέξη **δίκη** δεν χρησιμοποιείται με τη σημασία της δικαστικής διαδικασίας. Βρίσκεται κοντά στην αρχική της σημασία· δίκη: το ορθό, το δίκαιο. Κατά προέκταση, η δίκη δηλώνει εδώ την έμφυτη αντίληψη για το σωστό, το κοινό περί δικαίου αίσθημα.

Με τη φράση **ἵν' εἶεν κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί** προβάλλεται η αξία της *αἰδούς* και της *δίκης*, δύο δυνάμεις οι οποίες βάζουν σε τάξη τις κοινωνίες των ανθρώπων. Χάρη σ' αυτές τις δυνάμεις οι άνθρωποι μπορούν να αναπτύξουν δεσμούς μεταξύ τους, να αποκτούν αίσθημα ντροπής, αν αδικήσουν και προσβάλλουν κάποιον, να διεκδικούν την εδραίωση του δικαίου και να αναζητούν σχέσεις τις οποίες θα διέπει η ισότητα, το δίκαιο, η ηθική, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Έτσι, οδηγούνται στη συγκρότηση

κοινωνιών πολιτισμένων ανθρώπων και όχι άγριων θηρίων, όπου επικρατεί ο αλληλοσπαραγμός και η αδικία. Τότε αναπτύσσονται φιλικοί δεσμοί μεταξύ των πολιτών και των πολιτών με το κράτος αλλά και μεταξύ των πόλεων. Η Φιλία είναι η φυσική δύναμη που συνδέει τα διαφορετικά στοιχεία, σε αντίθεση προς το Νείκος, τη φυσική δύναμη που τα χωρίζει. Με λίγα λόγια, δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις και οι βάσεις για την ανάπτυξη και εξέλιξη του πολιτισμού.

B2. «Ἐπὶ πάντας», ἔφη ὁ Ζεὺς, «καὶ πάντες μετεχόντων· οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν· καὶ νόμον γε θῆς παρ' ἐμοῦ τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν κτείνειν ὡς νόσον πόλεως»: Να βρείτε τέσσερις (4) γλωσσικές επιλογές με τις οποίες παρουσιάζεται η εντολή του Δία για την επιβολή της θανατικής ποινής (μονάδες 4). Πώς δικαιολογείται η αυστηρότητα της ποινής; (μονάδες 6)

Μονάδες 10

Γλωσσικές επιλογές:

1. Προστακτική → μετεχόντων \ θῆς
2. Ευθύς λόγος → «Ἐπὶ πάντας... πόλεως»
3. Επανάληψη → πάντας \ πάντες
4. Υποθετικός λόγος → οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν
5. Παρομοίωση → ὡς νόσον πόλεως

Στο συγκεκριμένο παράθεμα έχουμε τη ρητή και μάλλον υπερβολικά σκληρή εντολή του Δία να επιβληθεί νόμος σύμφωνα με τον οποίο όποιος δεν θα συμμετέχει στην αιδώ και τη δίκη να θανατώνεται σαν αρρώστια της πόλης. Η απολυτότητα του Δία και η προσωπική επιβολή αυτού του σκληρού νόμου δείχνει την επιτακτική ανάγκη να διαθέτουν όλοι οι άνθρωποι την αιδώ και τη δίκη. Γίνεται φανερό η αναγκαιότητα ύπαρξης των αρετών αυτών, ώστε να υπάρχουν πόλεις. Η αναφορά στον ίδιο το Δία δεν αφήνει περιθώρια αμφισβήτησης της αξίας της αιδούς και της δίκης. Φυσικά, η θανατική ποινή φαντάζει πολύ σκληρή, αποδεικνύει όμως πόσο καταστροφική μπορεί να είναι για μια πόλη η ύπαρξη ανθρώπων αναιδών και αδίκων, ώστε ο Δίας να θεωρεί ότι πρέπει να θανατώνονται, γιατί αποτελούν άρρωστο κύτταρο του οργανισμού (πόλη), που απειλεί την υγεία του. Τονίζεται, ωστόσο, ότι όλοι οι άνθρωποι διαθέτουν τα συστατικά στοιχεία της πολιτικής τέχνης, αφού ο Δίας δίνει σε όλους τους ανθρώπους την αιδώ και τη δίκη. Εύλογα, λοιπόν, δημιουργείται η απορία: πώς στη συνέχεια γίνεται αναφορά σε τιμωρία αυτών που δεν τη διαθέτουν; Τελικά έχουν ή δεν έχουν όλοι την αιδώ και τη δίκη, που είναι τα στοιχεία που απαιτούνται για την ύπαρξη της πολιτικής; Στο ερώτημα αυτό μπορούμε να απαντήσουμε ως εξής: η αιδώς και η δίκη δεν είναι έμφυτες στον άνθρωπο, αφού δεν τους δόθηκαν τη στιγμή της δημιουργίας τους. Άρα, η

μετέπειτα επέμβαση του Δία δεν είναι μια εμφύτευση αυτών των αξιών στην ανθρώπινη φύση. Περισσότερο μοιάζει με μια παρέμβαση που έρχεται να επιβάλει στους ανθρώπους να υιοθετήσουν αυτά τα δύο στοιχεία. Ενδεχομένως πρόβλημα δημιουργεί και το «τὸν μὴ δυνάμενον»: εφόσον η πολιτική αρετή μοιράστηκε «δυνάμει» σε όλους, πώς υπάρχει κάποιος ο οποίος δε δύναται να μετέχει; Το ρήμα δύναμαι, σύμφωνα με το λεξικό του Σταματάκου, σημαίνει είμαι ικανός, άξιος. Επομένως, ὁ μὴ δυνάμενος είναι αυτός που έχει τη δυνατότητα, αλλά δεν είναι ικανός, άξιος να συμμετέχει στην πολιτική αρετή, εφόσον δεν έχει καταβάλει την απαιτούμενη προσπάθεια. Τέλος, αξιοπρόσεκτος είναι ο παραλληλισμός του ανθρώπου που δεν μετέχει στην αιδώ και τη δίκη με αρρώστια της πόλης. Ο Πρωταγόρας με την παρομοίωση αυτή θέλει να τονίσει την αξία των δύο αυτών αρετών και το μέγεθος της ενδεχόμενης καταστροφής. Ο μη κάτοχός τους δεν είναι απλώς «ανεπαρκής» πολίτης αλλά νόσημα της πόλης και ως τέτοιο πρέπει να εξοντώνεται, ώστε να μη διαδίδεται η αρρώστια και στην υπόλοιπη πόλη.

Επομένως, η αυστηρότητα της ποινής του Δία αποδεικνύει **την καθολικότητα, τη σπουδαιότητα και την αναγκαιότητα** της πολιτικής αρετής. Είναι επιτακτικό να μετέχουν όλοι οι πολίτες στην αρετή, διότι διαφορετικά δεν μπορούν να υπάρχουν πόλεις.

B3. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη:

1. Στην καταδίκη του Σωκράτη συνέβαλε και η υποψία ὅ τι ο φιλόσοφος διαπνεόταν από δημοκρατικά φρονήματα.
2. Η αρχαία ελληνική θρησκεία διέθετε ιερατείο με αποστολή τη μεσολάβηση μεταξύ θεών και ανθρώπων.
3. Στο πρώτο του ταξίδι στη Σικελία ο Πλάτων ήρθε σε επαφή με τη φιλοσοφία των Πυθαγορείων.
4. Η 7η Επιστολή δίνει πληροφορίες για τη ζωή του Πλάτωνα.
5. Ο Ησίοδος δίνει μια εξαιρετικά αισιόδοξη εικόνα για την εξέλιξη της ανθρωπότητας.

Μονάδες 10

1. Λάθος
2. Λάθος
3. Σωστό
4. Σωστό
5. Λάθος

B4α. Να αντιστοιχίσετε στο τετράδιό σας καθεμιά αρχαία ελληνική λέξη της **Στήλης Α** με την ετυμολογικά συγγενή της νεοελληνική λέξη της **Στήλης Β** (στη **Στήλη Β** περισεύουν δύο λέξεις).

Στήλη Α	Στήλη Β
1. σποράδην	α. παρακαταθήκη
2. σκεδαννύμενοι	β. θέαμα
3. άπώλλυντο	γ. διασκέδαση
4. ίκανός	δ. θύμα
5. μετεχόντων	ε. σπαρτά
6. θές	στ. πανωλεθρία
	ζ. άφιξη
	η. σχολικός

(μονάδες 6)

1 ε
2 γ
3 στ
4 ζ
5 η
6 α

B4β. Για καθεμιά από τις δύο παρακάτω λέξεις να γράψετε μία περίοδο λόγου στα νέα ελληνικά, όπου η ίδια λέξη, σε οποιαδήποτε μορφή της (μέρος του λόγου, πτώση, αριθμό, γένος, έγκλιση, χρόνο), χρησιμοποιείται με διαφορετική σημασία από αυτήν που έχει στο αρχαίο κείμενο: «διαφθείροντο», «δημιουργοί». (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Σημασίες στο αρχαίο κείμενο:

διαφθείροντο → αφανίζονταν

δημιουργοί → τεχνίτες

α. Πολλοί άνθρωποι εύκολα διαφθείρονται στο βωμό του κέρδους και της δόξας.

β. Σπουδαίοι δημιουργοί από όλο τον κόσμο εκθέτουν τα έργα τους στο μουσείο Μπενάκη από 12\6\2021 μέχρι 30\8\2021

B5. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Στο παρακάτω κείμενο, ο συνομιλητής του Σωκράτη Καλλικλής αντιπαραθέτει τους θετούς νόμους της κοινωνίας με το δίκαιο της φύσης.

Νομίζω ότι αυτοί που καθορίζουν τους νόμους είναι οι αδύνατοι άνθρωποι, δηλαδή οι πολλοί. Αυτοί καθορίζουν όχι μόνο τους νόμους αλλά και γενικότερα τι είναι αξιέπαινο και τι αξιοκατάκριτο, με αποκλειστικό κριτήριο τους εαυτούς τους και το συμφέρον τους. Φοβίζονται λοιπόν τους πιο δυνατούς και ικανούς ανθρώπους και τους λένε ότι η πλεονεξία είναι κάτι άσχημο και

άδικο και ότι το να ζητά κανείς να έχει περισσότερα από τους άλλους είναι ο πυρήνας της αδικίας. Ο λόγος είναι απλός: αφού οι ίδιοι είναι χειρότεροι, τους αρκεί να έχουν όλοι ίσα μερίδια. Γι' αυτό, το να ζητά κανείς να έχει περισσότερα από τους πολλούς νομίζεται άδικο και άσχημο και θεωρείται παράνομο. Η ίδια η φύση, ωστόσο, δείχνει, κατά τη γνώμη μου, ότι είναι δίκαιο όποιος είναι καλύτερος και δυνατότερος να έχει περισσότερα από τον χειρότερο και τον πιο αδύνατο.

Πλάτων, Γοργίας, 483 b- d

Ποια είναι η άποψη του Καλλικλή για την αδικία; Να τη συγκρίνετε με την αντίστοιχη άποψη του Πρωταγόρα στο παρακάτω απόσπασμα από το κείμενο αναφοράς: «ἐξήτουν δὴ ἄθροίζεσθαι καὶ σφάζεσθαι κτίζοντες πόλεις· ὄτ' οὖν ἄθροισθεῖεν, ἠδίκουν ἀλλήλους ἅτε οὐκ ἔχοντες τὴν πολιτικὴν τέχνην, ὥστε πάλιν σκεδαννύμενοι διεφθείροντο».

Μονάδες 10

Στο παράθεμα από τον Γοργία του Πλάτωνα, ο σοφιστής Καλλικλής αντιπαραθέτει τους θετούς νόμους της κοινωνίας στο δίκαιο της πυγμής που ισχύει στη φύση. Κατά τη γνώμη του, οι νόμοι είναι μια υποκριτική κοινωνική σύμβαση που επιβάλλεται από τους αδύνατους και πολλούς για την αυτοπροστασία τους. Είναι αυτοί (δηλαδή οι αδύνατοι και πολλοί) που καθορίζουν τι είναι αξιέπαινο και αξιοκατάκριτο με μοναδικό γνώμονα το συμφέρον τους. Αποτέλεσμα αυτού είναι η πλεονεξία και η ανισοκατανομή των υλικών αγαθών να θεωρούνται αδικία και παρανομία, ενώ η ισότητα να ταυτίζεται με τη δικαιοσύνη. Αντίθετα με την άποψη των αδυνάτων ο Καλλικλής ισχυρίζεται ότι η ισοκατανομή του πλούτου αποτελεί αδικία σε βάρος των ικανών και ισχυρών. Μάλιστα, το δίκαιο εδράζεται στον νόμο της φύσης, ο οποίος υπαγορεύει ως βασική αρχή το δίκαιο του καλύτερου, του δυνατότερου, του ισχυρότερου. Κατ' επέκταση, λοιπόν, ο θετός νόμος δικαίου λειτουργεί ως παραβίαση της φυσικής νομοτέλειας.

Από την άλλη πλευρά, ο Πρωταγόρας μας δείχνει ότι οι άνθρωποι λόγω της αδυναμίας τους απέναντι στα θηρία αναζητούσαν να συναθροίζονται με τους όμοιούς τους κτίζοντας πόλεις. Ωστόσο, κάθε φορά που συναθροίζονταν αδικούσαν ο ένας τον άλλο εξαιτίας της απουσίας της πολιτικής τέχνης. Αναγνωρίζει, δηλαδή, ότι η δημιουργία της πολιτικής κοινωνίας είναι αποτέλεσμα μιας φυσικής εξελικτικής πορείας, αλλά χωρίς το αίσθημα δικαίου και τους θεσμούς είναι αδύνατη η αντοχή της στο χρόνο.

Συγκρίνοντας τους δύο διανοητές καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι συμφωνούν ως προς την αιτία δημιουργίας των πόλεων **νόμῳ** και όχι **φύσει**, τη θεωρούν δηλαδή αποτέλεσμα κοινωνικής σύμβασης και όχι φυσικής ορμής. Ωστόσο, διαφοροποιούνται ως προς την έννοια της αδικίας. Για τον Καλλικλή η αδικία έχει ξεκάθαρα κοινωνικο-οικονομικό χαρακτήρα, αφού είναι δημιούργημα των λίγων και αδυνάτων. Έτσι, το θετό δίκαιο που επικαλείται ο

Πρωταγώρας ουσιαστικά δεν αποτελεί «δίκαιο» γιατί παραβιάζει τους φυσικούς νόμους. Αντίθετα, για τον Πρωταγόρα η απουσία του δικαίου και των θεσμών οδηγεί στην αδικία και την καταστροφή των πολιτικών σχηματισμών.

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ξενοφών, Απολογία Σωκράτους, 31- 34,
(ed. E.C. Marchant, OXFORD CLASSICAL TEXTS)

Στο παρακάτω απόσπασμα από τον επίλογο του έργου «Απολογία Σωκράτους», ο Ξενοφών διατυπώνει κρίσεις για τη στάση του Σωκράτη στο δικαστήριο.

Ἄνυτος μὲν δὴ διὰ τὴν τοῦ υἱοῦ πονηρὰν παιδείαν καὶ διὰ τὴν αὐτοῦ ἀγνωμοσύνην ἔτι καὶ τετελευτηκῶς τυγχάνει κακοδοξίας. Σωκράτης δὲ διὰ τὸ μεγαλύνειν ἑαυτὸν ἐν τῷ δικαστηρίῳ φθόνον ἐπαγόμενος μᾶλλον καταψηφίσασθαι ἑαυτοῦ ἐποίησε τοὺς δικαστάς. ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ θεοφιλοῦς μοίρας τετυχηκέναι· τοῦ μὲν γὰρ βίου τὸ χαλεπώτατον ἀπέλιπε, τῶν δὲ θανάτων τοῦ ῥάστου ἔτυχεν. ἐπεδείξατο δὲ τῆς ψυχῆς τὴν ῥώμην· ἐπεὶ γὰρ ἔγνω τοῦ ἔτι ζῆν τὸ τεθνάναι αὐτῷ κρεῖττον εἶναι, ὥσπερ οὐδὲ πρὸς τᾶλλα τὰγαθὰ προσάντης ἦν, οὐδὲ πρὸς τὸν θάνατον ἐμαλακίσατο, ἀλλ' ἰλαρῶς καὶ προσεδέχετο αὐτὸν καὶ ἐπετελέσατο. ἐγὼ μὲν δὴ κατανοῶν τοῦ ἀνδρὸς τὴν τε σοφίαν καὶ τὴν γενναιότητα οὔτε μὴ μεμνήσθαι δύναμαι αὐτοῦ οὔτε μεμνημένος μὴ οὐκ ἐπαινεῖν. εἰ δέ τις τῶν ἀρετῆς ἐφιεμένων ὠφελιμωτέρῳ τινὶ Σωκράτους συνεγένετο, ἐκείνον ἐγὼ τὸν ἄνδρα ἀξιομακαριστότατον νομίζω.

προσάντης: απότομος, απόκρημνος, μτφ. αντίθετος
ἐμαλακίσατο : ἔδειξε αδυναμία, δειλίασε
ἐφιεμένων: αυτών που επιθυμούν

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος: « Ἄνυτος μὲν... τετυχηκέναι».

Μονάδες 10

Ο Ἄνυτος, λοιπόν, εξαιτίας της κακής ανατροφής (αγωγής/εκπαίδευσης) του γιου του και λόγω της δικής του αγνωμοσύνης (απερισκεψίας), ακόμα και μετά το θάνατό του, διατηρεῖ/έχει κακή φήμη. Ο Σωκράτης όμως, επειδή περηφανεύτηκε στο δικαστήριο προκαλώντας φθόνο, ώθησε περισσότερο τους δικαστές να τον καταδικάσουν (σε θάνατο). Μου φαίνεται λοιπόν ότι έχει βρει (τύχει) θεάρεστη μοίρα.

Γ2. Για ποιους λόγους ο Ξενοφών θεωρεί ότι ο Σωκράτης επέδειξε ψυχική ρώμη και πώς κρίνει τη στάση του;

Μονάδες 10

Ο Ξενοφών στο συγκεκριμένο απόσπασμα διατυπώνει την άποψη ότι ο Σωκράτης επέδειξε στο δικαστήριο μεγάλη ψυχική ρώμη, γιατί πίστευε ότι είναι προτιμότερος γι' αυτόν ο θάνατος από την παράταση της ζωής του (*τὸ τεθνάναι αὐτῷ κρείττον εἶναι*). Γι' αυτό, όπως δεν ήταν αντίθετος σε οτιδήποτε θεωρούσε ενάρετο, δεν δέιλιασε ούτε μπροστά στο θάνατο αλλά τον δέχτηκε με ικανοποίηση και οδηγήθηκε στο τέλος (*οὐδὲ πρὸς τὸν θάνατον ἐμαλακίσατο, ἀλλ' ἰλαρῶς καὶ προσεδέχετο αὐτὸν καὶ ἐπετελέσατο*).

Ο συγγραφέας αναγνωρίζοντας τη σοφία και τη γενναιότητα του Σωκράτη κρίνει τη στάση του αξιομνημόνευτη και αξιέπαινη (*οὔτε μὴ μεμνήσθαι δύναμαι αὐτοῦ οὔτε μεμνημένος μὴ οὐκ ἐπαινεῖν*). Θεωρεί ταυτόχρονα τη στάση του ηθικό πρότυπο (*ὠφελιμωτέρῳ τινὶ Σωκράτους*) τόσο ισχυρό που καθιστά αξιομακάριστο όποιον άνθρωπο γνώρισε μια τέτοια προσωπικότητα.

Γ3α. «*ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ θεοφιλοῦς μοίρας τετυχηκέναι· τοῦ μὲν γὰρ βίου τὸ χαλεπώτατον*»: να ξαναγράψετε το απόσπασμα μεταφέροντας τα επίθετα στον αντίθετο αριθμό, στον συγκριτικό βαθμό και μετατρέποντας όλους τους υπόλοιπους κλιτούς ονομαστικούς τύπους στον αντίθετο αριθμό.

(μονάδες 7)

«*ἡμῖν μὲν οὖν δοκεῖ θεοφιλεστέρον μοιρῶν τετυχηκέναι· τῶν μὲν γὰρ βίων τὰ χαλεπώτερα*».

Γ3β. «*ἐπεὶ γὰρ ἔγνω τοῦ ἔτι ζῆν τὸ τεθνάναι*»: να γράψετε το β' ενικό πρόσωπο προστακτικής όλων των ρηματικών τύπων του αποσπάσματος, στον ίδιο χρόνο και στην ίδια φωνή.

(μονάδες 3)

Μονάδες 10

ἔγνω → γνῶθι

ζῆν → ζῆ (ζῆθι)

τεθνάναι → τεθνεώς/τενθηκώς ἴσθι

Γ4α. Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τούς όρους: *διὰ τὸ μεγαλύνειν, τοῦ ζῆν, τοῦ ἀνδρός, ἀξιομακαριστότατον*.

(μονάδες 4)

διὰ τὸ μεγαλύνειν: Εμπρόθετος προσδιορισμός της αιτίας ως επιρρηματικός στο «ἐποίησε».

τοῦ ζῆν: Έναρθρο απαρέμφατο, γενική συγκριτική (β' όρος σύγκρισης), ως ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός στο «κρεῖττον».

τοῦ ἀνδρός: Γενική κτητική ως ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός στο «τὴν τε σοφίαν καὶ τὴν γενναιότητα».

ἀξιωμακαριστότατον: Κατηγορούμενο στο αντικείμενο «τόν ἄνδρα» του ρήματος «νομίζω».

Γ4β. Να εντοπίσετε και να χαρακτηρίσετε ως προς το είδος τον υποθετικό λόγο του κειμένου, αιτιολογώντας τον χαρακτηρισμό σας (μονάδες 3). Να κάνετε όλες τις απαραίτητες αλλαγές ώστε να δηλώνει το προσδοκώμενο (μονάδες 3).

(μονάδες 6)

Μονάδες 10

Υπόθεση: εἰ δέ τις τῶν ἀρετῆς ἐφιεμένων ὠφελιμωτέρῳ τινὶ Σωκράτους **συνεγένετο (εἰ +οριστική).**

Απόδοση: ἐγὼ τὸν ἄνδρα ἀξιωμακαριστότατον **νομίζω (οριστική).**

Πρόκειται για έναν απλό ανεξάρτητο υποθετικό λόγο που δηλώνει το **πραγματικό.**

Μετατροπή στο προσδοκώμενο:

ἐάν/ἄν/ἤν δέ τις τῶν ἀρετῆς ἐφιεμένων ὠφελιμωτέρῳ τινὶ Σωκράτους **συγγένηται**, ἐκεῖνον ἐγὼ τὸν ἄνδρα ἀξιωμακαριστότατον **νομιῶ.**

Σημείωση: Η λέξη «ἀξιωμακαριστότατον» μπορεί να εκληφθεί και ως κατηγορούμενο στον «τόν ἄνδρα» από ένα εννοούμενο απαρέμφατο «εἶναι». Στην περίπτωση αυτή το «εἶναι» λειτουργεί ως απόδοση του υποθετικού λόγου· ο υποθετικός λόγος γίνεται εξαρτημένος και δηλώνει πάλι το πραγματικό. Κατά τη μετατροπή σε προσδοκώμενο το «εἶναι» θα γίνει «ἔσεσθαι».